

מכתלי בית הדין

תשובות אקטואליות
בענייני חושן משפט

גיליון קע"ד, תשפ"ב

משולחנו של הגאון
רבי מנחם מנדל
פומרנץ שליט"א
ריש מתיבתא 'עוז והדר'

עיניים לכותל - לטוב ולרע

ואלו שלא תהיה להם ברירה ייאלצו לסבול מחדירה לא נעימה ובלתי נסבלת לרשות הפרט שלהם. שכן נוסף הופיע ואמר שבני ביתו עושים בחדרים שבקומת הכניסה לבניין פעילות שניתן להגדירה כתשמישים פרטיים שלא נעים לעשותם לעין כל, ולכן מלבד מצלמה שמצלמת את החלק החיצוני של הבניין הוא מתנגד להתקנת מצלמות כלשהן בתוך המבנה. בני ביתו של ר' ראובן שכבר שבעו מנחת זרועם של המציקים, עמדו וטענו, חיינו אינם חיים בצורה הנוכחית, ואנחנו נתקין את המצלמות רק בשטח פרטי שלנו, מעל משקוף הדלת שלנו ובתוך חלון ביתנו הפונה לחזית הבנין וממנו ניתן לצלם גם את אזור הכניסה הפנימי. מאחר שכל הפעילות תתבצע בשטח פרטי, איש לא יוכל למנוע זאת. ר' ראובן, האמון על ספרי מוסר ויראה ומכלכל את צעדיו לפי יושר דברי אמתה של תורה, הבין היטב שיש כאן שני צדדים וטענות בעלות משקל לשניהם. הוא היסה את כולם, הודיע למתקיני המצלמות כי הוא משהה את העבודה, ישלם להם על שבאו, ומחר יעדכן אותם אם להשלים אותה או לפרק את מה שכבר הותקן. כעת נפנה לתקוע יד ל'שלום עליכם' לירידו ושכנו ר' שמשון וגם לשכן הצעיר שהתערב בשיחה, וסיכם עמם שעוד באותו ערב ייפגשו שלושתם בבית ההוראה לשמוע את דבר ההלכה.

עיקרי הנושא בהלכה

א. מהו היזק הראיה העשוי להיגרם

ראשית נברר את מהות היזק הראיה הנגרם כתוצאה מיכולת צפייה של אחד השכנים לתוך חצר חברו או לשטחים הציבוריים בבנין מגורים. דין המשנה (בבא בתרא ס.) עוסק בפתיחת חלונות או פתחים לחצר השותפין, ובגמרא ביאר רבי יוחנן שטעם הדבר הוא כי מדרך הצניעות בין שכנים שלא יהיו פתחים מכוונים זה לזה באופן שמאפשר להסתכל לתוך השטח הפרטי של הזולת וכפי שדרשו על מחנה ישראל במדבר על הפסוק (במדבר כד ב) 'וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו'.

ובענין קרוב לזה אמר רב (בבא מציעא קז.) שאסור לאדם לעמוד על שדה חברו בשעה שהיא עומדת בקמותיה. סוג זה של הבטה בשטח

רבי ראובן ריבנליכט ורבי שמשון שימשלביץ היו חברים בלב ונפש, עוד מימי הישיבה. שניהם המשיכו במסלול של תורה וחסד בכל רמ"ח ושס"ה כל אחד בתחומו ונותרו בידידות אישית עזה.

ברבות השנים גדלו משפחותיהם והם ביקשו להרחיב מקום אוהלם, אך טבעי היה שכאשר יצאו לשיווק כמה מאות יחידות דיור באחד הפרויקטים החרדיים המתפתחים, מצאו השניים את עצמם יחד בערב רישום גדול שנערך במרכז הארץ. כעבור שנתיים במעמד הגרלת הדיירות המוכנות, התברר לשמחתם כי יזכו מעתה לגור באותו בנין ממש.

רא עקא, ביום מן הימים, בשל תחום עיסוקו הציבורי של ר' ראובן, החלו כמה אינשי דלא מעלי שראו עצמם נפגעים מעצם פעילותם של רבנים בתחום זה, להציק לבני משפחתו והרברים הגיעו פעם אחת אף לניסיון הצתה. חברת הביטוח ררשה להציב מצלמות למניעת הישנות המקרים וכפעולת הרתעה, וחברה המתמחה בכך החלה לרשת את הכניסה לבנין מבפנים ומבחוץ, חדר המדרגות והשטחים הקרובים לדיירת משפחת ריבנליכט במצלמות אבטחה שיעבירו בזמן אמת וסביב לשעון את המתרחש במקום באיכות גבוהה אל המאגר המרכזי של חברת האבטחה.

מניסיונו של ד' מייסד החברה ומנהלה בפועל, התקנת מערכת היקפית כזו הורידה בכל המקרים, ללא חריגים, את הפעילות העוינת סביב המתקן המוגן לאפס. איכות המצלמות וזוויות הצילום הבטיחו העמדה לדין והרשעה ברורה של המבצעים, ואף אחד לא יסכים להעמיד בספק את חירותו האישית בכדי להטריד את ר' ראובן. עוד הם מדברים, ד' פוקד על פועליו וחוטם נמתחים מהכא להתם, והנה מופיע ר' שמשון ירדו וטענתו בפיו: אף הוא תלמיד חכם ועוסק בצרכי ציבור באמונה, ואילו תחום החסד שלו הנוגע בענייני נפש וחינוך, לא יכול לסבול ולהרשות לעצמו הפרה כה בוטה של הפרטיות כמו מצלמה. המצלמה שתוצב מול הכניסה לביתו של ר' ראובן היא מצלמה היקפית בעלת טווח ערשה רחב ומשקיפה גם על גרם המדרגות והיציאה מהמעלית עד לפתח ביתו של ר' שמשון. כמובן שגם המצלמות בכניסה לבניין תפגענה בפרטיותם של אורחיו ובפרטיותו האישית.

תיעורר כה דקדקני ופרטני של כל היוצא והנכנס לביתו, באיזו שעה הופיע ובאיזו שעה יצא, מה היה בידו וכדומה, הוא דבר שלא ניתן להעלותו על הדעת. הוא יגרם לרוב האנשים שלא לפנות אליו,

חברו אף הוא מכלל היוזק ראייה, אף שאין כאן היוזק בתשימושי הצנועים של אדם אלא מסיבה אחרת, שבכך מזיקו בעין הרע. טעם האיסור והעילה לתביעה לסילוק היוזק ראייה מבואר ברמב"ן (בבא בתרא נט.) שנחשב שמזיקו בידים כשמביט בו, אם מצד עין הרע או מצד לשון הרע וצניעות, ומאחר שאין אדם יכול ליהרר ולעמוד כל היום בעצימת עיניים, לכן נאמר לו 'סתום חלונוך ואל תחטא תדיר'. טעם זה של לשון הרע בעצם הידיעה הרכילותית על מוצאו ומובאו של השכן, נמצא גם בתשובת מהר"ם חגיז (הלכות קטנות חלק א סימן רעו) שפסק שיש איסור לבקש ולחפש מסתוריו של חברו, ומה לי לא תלך רכיל לאחרים או לעצמו. כלומר שאיסור לשון הרע והליכת רכיל לא תלוי דוקא בריבור, אלא גם העמדת האפשרות לידיעת הרכילות על חברו נאסרה. ברדישה (ס"ק ג) ובסמ"ע (ס"ד) חילק בין סוגי היוזק הראיה, וכתב שראיה לחצר חברו נאסרה אף כשאינה עושה היוזק מצד עצמה, וסיבת האיסור הוא שהאפשרות לראות את הנעשה בחצר גורמת בעקיפין לבעל החצר להפסיק את השימוש בה לצרכים מסוימים שהוא בוש להראותם לאחרים, וזהו ההיזק. וראו קהלות יעקב (בבא בתרא סימן ה) שפרט ג' ענינים: היוזק לגופו בשעה שמסתכל, היוזק לממונו שגורם שלא ישתמש, ואיסור הסתכלות.

ב. היוזק ראייה בזמנו

לאחר שביארנו את מהות היוזק הראיה הנגרם כתוצאה מיכולת צפייה של אחד השכנים לתוך חצר חברו, ניגש לשאלה: האם וכיצד שייך דין זה בצורת המגורים המקובלת בדורנו? (שו"ת הרשב"א חלק ב סימן רסח) שעל אף שנהגו שלא להקפיד כלל על היוזק ראייה בבתים וחדרות, מנהג בטעות הוא ואינו מנהג, ושכך נפסק ברמב"א (סימן קנו סעיף א) שאפילו אם יש מנהג בעיר שלא לעשות מחיצה בין שותפים, אין הולכים אחר המנהג, ואם אחד השותפים מבקש לעשות מחיצה הולכים אחריו וכופים על עשייתה. ואולם בתוספות יום טוב (בבא בתרא פרק ג משנה ז) נקט שגם בזה הולכים אחר המנהג המקומי, וביאר על פי תשובת הרשב"א (ח"ב סימן רצב) שמנהג המדינה שהכל נוהגים בו מחמת הצורך שבדבר נחשב למחילה הרדית, ולכן כל שמתנהג בצורת המגורים המקובלת באותה עת, אין אפשרות לתבוע סתימת חלון והעמדת כותל וכדומה למניעת היוזק ראייה מאחר שישנה מחילה כללית הרדית על התקנת חלונות, מחילה שנגזרת מעצם המנהג לבנות בנינים מרובי קומות בשכונות יחסית, ואין הדבר מבטל לגמרי את חיוב ההרחקה אלא רק ממעיט מהשיעור שאמרו חכמים. ועל כך ראו: שבת הלוי חלק י סימן רעב, שיש היום גם אפשרות מניעת היוזק הראיה בוילון ותריסים]. כמוכן שמחילה זו אינה גורעת מאומה מעצם איסור ההסתכלות ולכן כמוכן שאסור לעמוד בחלון ולהשקיף אל בתיים וחדרותיהם של אחרים על אף המנהג שלא לסתום את החלון ואת האפשרות לצפות. לכן תביעה של סתימת חלונות ושינויים מבניים אחרי תום הבנייה אינה שכיחה ובדרך כלל אינה קבילה בבתי הדין.

ג. התקנת מצלמות אבטחה

ואולם עצם היוזק הראיה מתקיים בוודאי גם בזמננו ומכאן שניתן למנוע היוזק ראייה במקום פרטי, ואין רשות להתקין מצלמות שדרכן ניתן לצפות במתרחש בכל זמן, ואף במקום שניתן לגשת אליו ולראות, מכל מקום אין לאפשר לעמוד ולראות בכל עת. וכל הטעמים שהוזכרו שייכים אף בראייה באמצעות מצלמת אבטחה, ואף שאינו עומד וצופה בשידור המצלמה בכל עת, מכל מקום האפשרות הקבועה הזו הרי היא כחלון לכל דבר ונחשבת היוזק ראייה קבוע שאפשר לתבוע לסלקו. ואולם חילוק זה בין ראייה של עובדים ושבים ובין ראייה קבועה, כמוכן אינו קיים אלא במקום שאינו נראה ברציפות בידי כלל

העומדים ברחוב אלא שיש לעובדים ושבים אפשרות לראותו מנקודה מסוימת, ומאחר שאין דרך לעמוד ולהסתכל עדיין מתאפשר לבעל החצר להשתמש את שימושי ולהיטתר באופן יחסי מראיית העובדים והשבים.

אך לגבי שטח הפתוח לכל ואינו מוסתר כלל מעיני ההולך ברחוב וכגון רחבת הכניסה לבנין במקרה שלפנינו, שאין חצר הבנין מוקפת גדר צפופה וכדומה, הרי זה מקום הפרוץ וגלוי לרבים ולא עלה מעולם על דעת איש לעשות שם תשימושים שחפץ להצניעם מעיני הכל. והבאנו (שם) לגבי מרפסות פתוחות שנחלקו ראשונים אם אדם יכול לתבוע שלא יזיקוהו בהיזק ראייה למרפסת זו. שמדברי הרא"ש לגבי גגות (בבא בתרא פרק ב סימן ג) נראה שאם המרפסת עשויה לשימוש אף שהיא פתוחה לכל, מכל מקום יכול לתבוע שלא יצפו עליה בצורה קבועה מחלון וכדומה, ומדברי הרמב"ם (שכנים פרק ב הלכה טז) לגבי גינה, נראה שגם במרפסת פתוחה אי אפשר לומר שעיקר דירתו בה ואינו יכול לתבוע סתימת חלון הפונה אליה. וכל זה בשטח העומד לשימושו של אדם אחד, אבל שטח כמו חרדי מדרגות בזמננו שאין כלל דרך להשתמש בו והוא משמש מקום מעבר לכל דיירי הבנין ואורחיהם, נראה לרון שגם הרא"ש יודה שלא שייך בזה כלל היוזק ראייה.

ד. חדר מדרגות בזמנו

לגבי מעמדו של מבוי שאינו מפולש, שעומד לשימוש הרבים אך אין הרבים בוקעים והולכים בו בדרך כלל, מצאנו שנחלקו רבותינו הראשונים: דעת ספר העיטור (אות מ' מוחאז נ"ב טו"ד) שאסור לפתוח חלון כנגד מבוי זה שמאחר שלא בוקעים בו רבים הרי הוא כחצר השותפים. אך דעת הרשב"א (שו"ת הרשב"א חלק ה סימן קיא) שמוותר לפתוח חלון כנגד מבוי זה, שכיון שהוא מקום הילוך לקצת רבים ממילא נמנע האדם מלהשתמש בו בדברים פרטיים ולכן גם בפתיחת חלון קבוע שמאפשר צפייה בכל עת ועת, אין כלל היוזק ראייה. וכתב שמסתבר להלכה כהחולקים על העיטור שהיוזק ראייה נאסר רק בחצר השותפין ולא במבוי כזה. (וכן פסק בשו"ע סימן קנד סעיף ג). בעקבות הלכה זו, דנו פוסקי זמננו ונחלקו לגבי חרדי המדרגות המקובלים בבנייני המגורים המצויים בזמן הזה, האם דינם לגבי תשימושים פרטיים כמבוי שלגביו נפסק שאין טענות היוזק ראייה מתקבלות, או שדינם כחצר השותפין. עצם הנידון אינו נוגע רק לענין שלפנינו, היוזק ראייה, אלא נוגע גם לשאלות כמו "דיבוי דירורין" שבחצר השותפין פסק השולחן ערוך (שם סעיף א) שאסור לאחד השותפים להרבות דיירים בביתו, כי השני יכול לעכב ולטעון שאינו רוצה שיעברו הרבה דיירים בשטח החצר שבה הוא משתמש, ואילו לגבי מבוי הביא הבית יוסף (סימן קסא סעיף ג) את תשובת הרשב"א (חלק ד סימן לה) שאין טענת ריבוי דרך במבוי, כי אפילו במבוי שאינו מפולש עובדים רבים, ולכן אי אפשר להצניע על נזק שנגרם מריבוי הדירורין של אותו שותף. נידון זה, לגבי חרדי מדרגות בזמננו אם נידונים כחצר או כמבוי, מתעורר לעתים בעת פיצול דירות להשכרה, ונחלקו בזה הפוסקים, שיש אומרים שחדר המדרגות נידון כחצר ולכן אסור להוסיף דירורין למעט באופנים מסוימים שביארנו, ויש אומרים שנידון כמבוי ומותר להוסיף דירורים כרצונו.

ה. מצלמה בלובי חדר המדרגות

לאור זאת נוכל לרון לגבי המצלמה שרצה ר' ראובן להתקין כך שתתעד את הנעשה בחלקה הפנימי של הכניסה לבניין, דהיינו בלובי של חדר המדרגות. ולכאורה היה נראה שהדבר תלוי, כמו גם פתיחת חלון מדירות שבקומת הקרקע לאותו לובי, במחלוקת הפוסקים הון. שאם חדר המדרגות נחשב כחצר השותפים, אסור לפתוח אליו חלון או להתקין

למעשה בזמננו זה, המציאות היא שברוב המקומות ובפרט במקומות שנבנו מקרוב, מותקנות בכל פינה מצלמות המהוות אמצעי הגנה ובטחון לנפש ולרכוש בכמה וכמה עניינים, ולכן אף אם בעבר יכולה הייתה שתתקבל טענת היוק ראייה מחמת התקנת מצלמת אבטחה, כיום נשמט הבסיס תחת טענה זו מאחר שמעיקרא השתתפו הדיירים על דעת כן שישנן מצלמות אבטחה המכסות כמעט כל שטח ציבורי כדי לשמור על הבניין ועל דייריו.

ויתר על כן, הדבר הפך למנהג המדינה, שמתקינים מצלמות במרחבים הציבוריים שאינם פרטיים, ועל כן מלבד מצלמות שמכסות גם את הפינות השקטות ואת הכניסות לדירות עצמן, נראה שהיחיד אינו יכול למנוע את שכניו מהתקנת מצלמות אבטחה בחדר המדרגות. יש להוסיף ולציין כי במקומות של מגורי יוקרה, שם כבר במהלך הבנייה מציבים מצלמות אבטחה שמכסות כל פינה נסתרת שמחוץ לבתי המגורים עצמם, הרי שכל מי שמגיע לגור במקום כזה, עושה זאת על מנת כן ומתוך ידיעה ברורה, וממילא לא יוכל להתנגד למצלמות הללו המהוות אבטחה לדיירי המקום.

וזה דבר המשפט

• היוק ראייה בהלכה הוא בין במקום שרואה את נכסי חברו וגורם בכך לעיין הרע ובין כשיכול להציץ לחצרו ולמקום שמשמש ובכך גורם לו להמנע מלעשות שם תשמישים צנועים ושאר דברים שאינם רוצה שייראו לאחרים.

• האיסור לפתוח חלון ואפשרות צפייה קבועה נאמר גם לגבי מקום הפתוח לעוברים ושבים, שכן אינה דומה ראית העוברים ושבים לראייה קבועה.

• לגבי חדרי מדרגות בזמננו בבניינים מרובי דיירים נחלקו הפוסקים לגבי דין איסור ריבוי דיירים, האם דינם כמבוי או כחצר השותפין, אך לגבי דין איסור היוק ראייה הוא בוודאי כמבוי שאין דרך לעשות שם תשמישים צנועים. וכל שכן בלובי הכניסה שהוא פתוח לכל.

אולם יש בידי שכנים להתנגד להצבת מצלמה המצלמת את כניסות הבתים האחרים בתוכם בשעה שהדלת נפתחת.

• התקנת מצלמה בשטח השותפין וכגון אם היו רוצים להתקינה על קיר הבנין מבחוץ, אפשר שיש בה כדי לאפשר לשכנים המתנגדים למחות ולמנוע את הצבתה. אבל במקרה שלפנינו הכל הותקן בשטחו של ר' ראובן ולכן לא ניתן לעכב על עצם הצבת המצלמה בתנאים הנ"ל.

• נסתפקו אחרוני זמננו אם שכן המחמיר שלא לעבור בשבת קודש נגד 'עיני' מצלמת אבטחה יכול לעכב על התקנתה בשטח פרטי של חברו, או שהמתקין יכול לומר 'קיים לי' כהפוסקים להיתר. ומן הנראה שאין אפשרות לעכב בשטח חברו, אך לכתחילה ראוי לכבות את המסך במשך השבת. במידת האפשר, טוב אם אפשר להתקין תוכנה שמכבה את מצלמת האבטחה לזמן מועט כמה פעמים בשבת, כך לכל הפחות לא יהיה מצב של 'פסיק רישא' למי שעובר במקומות הנצפים באקראי, מאחר ואין וודאות גמורה של פעולה באותו זמן.

• במקום שההיוק שכיח וכגון ביישובי הספר שישנם גנבים וכדומה שאינם מבני ברית ומצויים להתפרץ לדירות, ודאי יכול לכופף את שכניו להתקנת מצלמות ואף כופה אותם להשתתף עמו בעלות ההתקנה.

• באופן כללי, נראה שלגבי המרחבים הציבוריים שאינם פרטיים בבנין, נתקבל כבר המנהג להתקין מצלמות כאמצעי ביטחון לנפש ולרכוש, ולכן לא יוכל היחיד למנוע את האחרים מהתקנה כזו כשחלק מהדיירים בבנין מעוניינים בה. כך גם בבנייני יוקרה שהמצלמות הפכו לחלק בלתי נפרד מהמגורים, והדייר הגיע לגור שם על מנת כן.

בו מצלמה, ואם הוא נחשב כמבוי, נראה שאי אפשר למנוע ממנו את התקנת המצלמה.

אך מבואר בחזון איש (בבא בתרא סימן יב סק"ג) שהדבר תלוי במנהג, ואצלנו שאין אנו רגילים בתשמיש צנוע בחצר נראה שבסתמא הוא על דעת לפתוח חלונות. נראה מדבריו שבצורת המגורים השכיחה כיום, חדרי המדרגות והחצרות אינם מקומות שרגילים לעשות בהם שימושים פרטיים ורשאי לפתוח לשם חלון שהרי אינו מזיקו כלל. לאור זאת נראה להתיר התקנת מצלמה במקום כזה ואי אפשר למנוע ממנו את ההתקנה.

אמנם כן יוכלו השכנים לעכב מלהתקין את המצלמה שמעל דלת ביתו של ר' ראובן מאחר שהמצלמה אינה מתמקרת אך ורק בכניסת ביתו, ובשולי האזור המצולם נראים גם חלק מרירת השכנים עצמה כאשר הדלתות פתוחות, בכל זה ודאי הרשות בידם לעכבו ולמנוע את התקנת המצלמה.

1. כשהתקנת המצלמה בשטח משותף

כל האמור עד עתה הוא כאשר באמת הותקנו המצלמות על קיר דירתו של ר' ראובן, כגון מעל משקוף ביתו או על סורגי חלונות הבית. אך כאשר רוצה להתקין את המצלמה על קיר משותף לכולם, כגון בלובי הבניין, נראה לדון שיוכלו השכנים לעכב ולמנוע את ההתקנה, שאף שכאמור לעיל הצפייה עצמה אינה נחשבת נזק, מכל מקום יכולים למנוע לעשות שימוש בנכסיהם לצורך כך ואין הדבר נידון כ'זה נהנה וזה אינו חסר' שהרי נגרמת להם הפרעה ועגמת נפש מחמת המצלמה המותקנת.

גם לגבי הקיר החיצוני של הבניין, אף אם בפועל הוא כנגד דירתו של ר' ראובן, דעת רוב הפוסקים שחלקו החיצוני של הקיר החיצוני העוטף את הבנין שייך לכלל הדיירים ככל שטחי הבניין המשותפים. לטב ולמוטב: על כולם מוטלת החובה לתקנו, וכולם חולקים ברווחים, אם למשל הוצב שם שלט פרסום והתקבל תשלום בגין כך. ולכן גם שם ניתן למנוע את התקנת המצלמות.

במקרה שבא לפנינו, הותקנו כל המצלמות על אדני החלונות ועל משקוף הדלת בשטח ביתו של ר' ראובן ולכן נראה שבכזה מצב אין ביד השכנים לעכב אלא על אותה מצלמה ש'מכסה' ומצלמת פינות שקטות בבנין ואת פתחי הדירות האחרות.

2. מצלמות אבטחה בשבת

בשולי הדברים, דנו בבתי הדין בזמננו במקרה שבו יבוא אחד השכנים ויטען כי הוא נהג להחמיר שלא לעבור בשבת במקום שבו ידוע שהותקנו מצלמות אבטחה, כך שעצם פעולת המצלמות בשבת מונעת ממנו את השימוש בחדר המדרגות בשבת ומשבת את מהלך חייו.

האם תתקבל טענתו שהתקנת המצלמות הפועלות מסכיב לשעון נחשבת כמניעתו מלצאת ולבוא לביתו, או שמאחר שאינה אלא חומרא בעלמא מאחר ורוב מנין ובנין של פוסקי זמננו סוברים שאין בכך איסור, יוכל השכן הרוצה להתקין את המצלמות לטעון 'קיים לי' ככל הסוברים שהדבר מותר.

וייש מקום גדול לומר שאחר שהאינדא רובם אינם חוששים לזה, ואם נבוא לחוש לכך בכל מקום, הרי לא שבת חיי לכל בריה כי הדבר ימנע התקנת מצלמות בכל ריכוזי המגורים של שומרי תורה ומצוות. וביישובי הספר וכן במקומות ששכיחים מקרי גניבה והתפרצות לדירות, נראה שלא זו בלבד שיוכל הדייר הרוצה בכך להתקין את המצלמות אף בלא הסכמת השכנים, אלא אף יכול לכפות אותם להשתתף בעלות רכישת והתקנת המצלמות ובאחזקתן השוטפת, כדין בית שעד חומה דלתיים ובריה המבואר בהלכה (סימן קסג סעיף א) שכופים בני העיר זה את זה לכל צרכי השמירה. ה. במקומות שמקובל להציב מצלמות אבטחה

מצלמת אבטחה במעגל סגור בשבת

ב. בנידון איסור כותב בקידוד הזיכרון של האבטחה, כתב בחוט שני שבוודאי אין זה נחשב לכתיבה, וכן נטה דעת הגרי"ש אלישיב (שיעורי הגרי"ש ברכות עמוד תרי"א) שכל כתב שאינו נקרא רק על ידי מכונה אינו נחשב לכתב. דעת הגר"ש אויערבאך (נשמת אברהם שם; ועוד) שכתובה על גבי דיסקט נחשבת לבונה של הדיסקט, ויש שכתבו שלשיטה זו כל כתיבה המתקיימת על המחשב נחשבת לבונה לשיטתו, אולם בשו"ת רבבות אפרים (ח"ג סימן רמז) בתשובה מהגר"ש התיר מצלמת אבטחה מתעדת בצירוף שהתיעוד הפנימי של המחשב אינו נחשב לכתב מהתורה (אך לא התיר שם מסך אבטחה). ומוכח שלא סבר שיש בזה איסור בונה, וטעם החילוק שרוקאק דיסקט שנכתב בו דבר אחד קבוע וזה היא השיבותו נחשב לבנית הדיסקט, ולא בכתיבה המתחלפת של מחשב.

ג. לגבי השנויים הרבים בזרימת החשמל במערכת, ידוע יסוד החזון איש שסבר שבסגירת מעגל חשמלי יש משום איסור בונה, הן בזה שהמעגל מתחבר לרשת גדולה וחשובה, והן שהדבר מחייה את החומר לעשותו ענין אחר, הגר"ש אויערבאך (מנחת שלמה ח"א סימן י אות ו) כתב שגם לפי דעתו זרם חשמלי המשתנה כל הזמן אין כל שינוי בו נחשב לבניין או לסתירה ומותר. אולם דעת תלמידיו (חוט שני שם; ועוד) שגם בזה יש איסור בונה.

עולה מן האמור, כי ישנם כמה חששות במצלמות אבטחה. ואמנם מלאכת שבת שנאסרה היא דווקא מלאכת מחשבת, וההולך לתומו ברחוב העיר אין לו שום כוונה למלאכה, אלא שכאשר המלאכה תעשה בוודאות אפילו שאין לו ענין בה כלל, שיטת רוב הראשונים שהדבר אסור.

אכן האחרונים חידשו להקל עוד בנידון דידן שגם אין לו שום שייכות למלאכה הנעשית אפילו שלא בגופו רק על ידי אמצעים אלקטרוניים, שכלל אין המלאכה מתייחס אל האדם ומותר. (ראה: שבט הלוי ח"ט סי' סט; תשובות והנהגות ח"ג סימן קט; חוט שני שם; הגרי"ש אלישיב ארחות שבת ח"ג פרק כו הערה מ).

אמנם במקום אחר החמיר בעל שבט הלוי להתיר רק בשעת הצורך. וכן יש שכתבו הגרי"ש אלישיב שאין ההיתר מחזור לגמרי (ראה: קובץ בית הלל חלק לו; שיעורי הגרי"ש ברכות עמוד תרי"א; קובץ אור השבת חלק כו). ולכן הורה הגרי"ש להתקין בעיר העתיקה מנגנון שמכבה את מסך המצלמה מדי פעם, ובכך יחשב שאין הכתב מתקיים.

ולדינא אחרי שהמציאות כיום היא שכל העולם מוצף במצלמות אבטחה ולוויינים, גם לדעת המחמירים הוי שעת הרחק שיש להקל בדבר.

בשולי הדברים, נציע את הנדון השכיח לגבי מעבר במקום שמופעלת בו מצלמת אבטחה בשבת.

ישנן מצלמות שאינן מצלמות כל העת ומופעלות בידי האדם העובר מולם באמצעות גלאי תנועה או נפח, מצלמות אלו עשויות לעורר בעיה כמו זו שנידונה בפוסקים לגבי הפעלת תאורה או פתיחת דלת אוטומטית באמצעים דומים ויש להימנע ממצב במקום כזה.

אמנם, בדרך כלל מצלמות האבטחה הרגילות המצויות ברחובות כיום מצלמות בצורה רציפה (אף אם משיקולי חיסכון באחסון ההקלטה ישנן תוכנות שמאפשרות להשמיט את החלקים ה"סטטיים" מההקלטה), אלא שבהיכנס האדם לשטח המכוסה בידי 'עין' המצלמה הוא משנה את תדירות הזרם החשמלי הנקלט במצלמה, והמחשב ושרגם את השינוי הזה לכדי תמונה על גבי המסך.

ושלש שאלות בדבר: א. התמונה של האדם העובר ברחוב מצטיירת במסך, האם הדבר נחשב ל'כותב'. ב. התמונה מקודרת במערכת זיכרון המחשב, האם זה נחשב לכתיבה. ג. שינויי הזרם שנעשים במערכת קליטת התמונה וקידודה האם הם אסורים.

א. בתמונה המצטיירת במסך יש לרוב מכה פנים: א. דבר ברור הוא שכתובה על ידי הנחת צורה כל שהיא כנגד השמש שיוצר צל בצורת הדבר אינה נחשבת לכתיבה, כי זה רק מראה של אור וחושך ולא דבר הנכתב, ומכאן יש לרוב בתמונה על גבי מסך שאינו כתיבה אלא רק מראה של אור וחושך מכה חשמל שנמצא בו, שמה אינו נחשב לכתיבה.

וכן כתב בשו"ת בצל החכמה (ח"ו סימן סה) שכניסת האדם למרחב הצילום של המצלמה דומה לכניסה של אדם לטווח הכיסי של מראה, שבוודאי אינו נחשב לכותב על גבי המראה, וכן הסכים להתיר בתשובות והנהגות (ח"ב סימן קפט) לעמוד כנגד עין אלקטרונית הנראית לשומר הכניסה בבניין. אולם הגר"ש אויערבאך הגם שהתיר בשבת שימוש בשקופיות (קובץ צהר ח"ו עמוד קלט), לגבי תמונה על גבי מסך כתב רק שאינה כתיבה מהתורה (נשמת אברהם או"ח סימן שמ, עמוד תקסט), ומשמע שלכתב מדרבנן נחשב ואסור.

פוסקים אחרים החשיבו כתיבה של אורות במסך לכתיבה גמורה אך דנו בצדדים אחרים, דעת רבי משה פיינשטיין שמאחר ואין הכתב מתקיים ואפילו גרוע מכך שהוא מתחלף כל הזמן, לכל היותר הוא איסור דרבנן (נשמת אברהם הקדמה לסימן שכה, עמוד ת). אולם דעת הגרי"ש אלישיב (קובץ בית הלל כד עמוד מ) שכיון שהתמונה מצד עצמה מתקיימת ורק דבר אחר מבטלה הרי זה נחשב לכתיבה מהתורה. רבי ניסים קרליץ (חוט שני שבת ח"ד עמוד קסג) צידד שגדר כתיבה המתקיימת נקבע לפי העניין הנצרך לכתיבה, ובמצלמה אבטחה הנצרך הוא זמן קצר ביותר וגם זה אסור.

בספר ארחות שבת (פרק טו הערה נה) כתבו שרעת הגרי"ש אלישיב שהאיסור רק מדרבנן כיון שאין זה דרך כתיבה לעמוד כנגד מצלמה, אולם בחוט שני (שבת ח"ד עמוד קסג) הסתפק בסברא זו שמה הגם שאין כאן מעשה כתיבה רגיל, מאחר והתוצאה היא כתיבה, נחשב הדבר לאיסור כותב. עוד יש שכתבו שבמצלמה גם העמידה כנגדה נחשב לדרך כתיבה.

מודעה רבה לאודייטא

ניתן להשיג את הספר 'מכתלי ביה"ד' ברכים א' וב', ובו עשרות פסקי דין נבחרים מהתוך המהדור בדיני ממונות הלכה למועשה. מוגשים בשפה ברורה השווה לכל נפש.

בטל': 1800-22-55-66

